

УДК 330.131.7:339.727.22:327(477)

ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE THROUGH THE LENS OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS AND GEOPOLITICAL RISKS

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ

Pustovar V.V. / Пустовар В.В.*Applicant d.pol.s. / здобувач д. пол. н.*

ORCID: 0009-0001-9790-0210

*Mykhailo Dragomanov National University of Ukraine,**Kyiv, Pyrohova, 9, 01601**Український державний університет імені Михайла Драгоманова,**Київ, Пирогова, 9, 01601*

Анотація. У статті досліджено сучасний стан інвестиційного середовища України в умовах воєнних дій та геополітичної нестабільності. Автор аналізує вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, зокрема війни з Росією, корупційних ризиків, правової нестабільності та бюрократичних бар'єрів, на інвестиційну привабливість держави. Значна увага приділена ролі санкційної політики та міжнародних договорів у формуванні економічних можливостей України.

Представлено широкий спектр галузей з потенціалом для залучення інвестицій: оборонно-промисловий комплекс, енергетика, логістика, агропромисловий сектор, фармацевтика та інноваційні технології. Особливо підкреслюється значення реформ для зміцнення довіри інвесторів, зокрема у сфері антикорупційної політики, дерегуляції бізнес-процесів, розвитку малого та середнього бізнесу, стимулювання технологічного зростання та диверсифікації економічних зв'язків.

Наголошено, що поєднання ефективних інституційних реформ, стійкості політичної системи та активної міжнародної співпраці формує комплексний чинник економічної безпеки України. Гармонійний розвиток цих аспектів є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності держави та її здатності протистояти глобальним викликам.

Ключові слова: економічна безпека, інституційні реформи, антикорупційна політика, санкційна політика, політична стабільність, малий і середній бізнес, інновації, енергетична незалежність, диверсифікація економіки, політична боротьба.

Вступ.

В умовах глобальної нестабільності та зростання геополітичних ризиків формування інвестиційного клімату України постає однією з ключових передумов забезпечення економічної безпеки та стійкого розвитку держави. Війна з Росією, загрози руйнування критичної інфраструктури, дестабілізація логістичних ланцюгів і ризики втрати активів суттєво впливають на інвестиційну привабливість країни. Водночас внутрішні чинники, такі як правова нестабільність, корупція та бюрократичні бар'єри, посилюють складність залучення капіталу.

Попри серйозні виклики, Україна зберігає значний інвестиційний потенціал, підтверджений наявністю ресурсної бази, вигідним географічним розташуванням та розвиненим науково-технічним середовищем. Реформи у сфері прозорості, дерегуляції та антикорупційної політики, а також активна міжнародна співпраця відкривають нові можливості для залучення як зовнішніх, так і внутрішніх інвестицій.

Основний текст.

Санкційна політика, що стала важливим інструментом у боротьбі за національну безпеку, також вплинула на формування інвестиційного клімату в Україні. Геополітичні виклики, зокрема війна з Росією, суттєво змінили умови для іноземних інвесторів. З одного боку, ці виклики створюють перешкоди для інвестування, з іншого боку – відкривають нові можливості для тих, хто готовий працювати в умовах зростаючої економічної незалежності та підтримки з боку міжнародної спільноти. Саме в цьому контексті важливо оцінювати і подальший розвиток інвестиційного середовища в Україні.

Інвестиційне середовище України характеризується значним потенціалом для розвитку, однак його реалізація ускладнюється низкою викликів, пов'язаних як із зовнішніми обставинами воєнного часу, так і з внутрішніми факторами. До останніх належать нестабільність правової системи, корупційні ризики та надмірна зарегульованість адміністративних процедур. Попри ці обмеження, державні інституції докладають зусиль до вдосконалення бізнес-клімату шляхом проведення структурних реформ, спрямованих на підвищення прозорості управлінських процесів і створення сприятливих умов для інвесторів. За таких обставин іноземні інвестори змушені здійснювати ретельний аналіз потенційних ризиків і переваг, формуючи власні стратегії з урахуванням як обмежень, так і можливостей сучасного інвестиційного простору України.

Навіть в умовах військових дій Україна відкрита до іноземних інвестицій. Успіх на фронті та подальша повоєнна відбудова значною мірою залежать від ефективності роботи економіки. Уже зараз на міжнародних платформах ведеться активна робота щодо залучення іноземних інвесторів.

Зокрема, іноземним інвесторам держава пропонує взяти участь у понад 500 інвест-проектах із суттєвим інвестиційним потенціалом за напрямками:

1. Оборонно-промисловий комплекс (\$43 млрд інвестиційного потенціалу).

2. Металургія та металообробка (\$26 млрд інвестиційного потенціалу).

Найкраще в Україні розвинена чорна металургія (виробництво сталі, чавуну, прокату тощо).

3. Енергетика (\$177 млрд інвестиційного потенціалу). В Україні є можливість генерувати «зелені» електричні потужності та «зелений» водень.

4. Природні ресурси (\$5,6 млрд інвестиційного потенціалу). Україна є одним із регіонів світу, які найбільш насичені мінеральними ресурсами.

5. Агропромисловий комплекс (\$34 млрд інвестиційного потенціалу). Сільське господарство є головним елементом агропромислового комплексу України.

6. Логістика та інфраструктура (\$123 млрд інвестиційного потенціалу). Україна має вигідне та важливе транзитне географічне положення.

7. Промислове виробництво (\$16 млрд доларів інвестиційного потенціалу). Найвищу питому вагу в промисловості України займають електроенергетика, чорна металургія, машинобудування, хімічна та харчова промисловості.

8. Деревообробка та меблеве виробництво (\$5 млрд інвестиційного потенціалу). У нашої країни наявні всі можливості стати фабрикою меблів континенту.

9. Фармацевтика (\$19 млрд інвестиційного потенціалу). Дана галузь є одним із лідерів інвестицій та має великий потенціал. Українські фармацевтичні компанії відповідають міжнародним стандартам.

10. Інноваційні технології (\$11 млрд інвестиційного потенціалу). З огляду на це, побудова правильної, науково обґрунтованої системи залучення іноземних інвесторів є надзвичайно важливою [1].

Роль міжнародних рейтингів у формуванні інвестиційного іміджу України є

визначальною. Рейтинги, такі як Doing Business від Світового банку, Global Competitiveness Index від Всесвітнього економічного форуму та інші, слугують важливими індикаторами для потенційних інвесторів. Україна здійснює значні зусилля для покращення своїх позицій у цих рейтингах, шляхом впровадження реформ, спрямованих на спрощення ведення бізнесу, вдосконалення регуляторного середовища та зниження рівня корупції. Позитивна динаміка у цих рейтингах може суттєво підвищити інтерес іноземних інвесторів та сприяти зростанню обсягів прямих іноземних інвестицій.

Геополітична турбулентність, зумовлена військовими конфліктами, виступає визначальним чинником зниження інвестиційної привабливості держави, оскільки значно підвищує рівень фінансових та політичних ризиків. Потенційні та наявні інвестори змушені враховувати ймовірність подальшої ескалації збройного протистояння, руйнування об'єктів критичної інфраструктури, дестабілізацію логістичних мереж, а також ризик примусової націоналізації активів.

Такі фактори призводять до зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій та відпливу капіталу з найбільш вразливих сфер, зокрема промисловості, транспортної інфраструктури та енергетики. За умов невизначеності навіть стратегічні інвестори, які вже здійснюють діяльність на українському ринку, схильні до консервації інвестиційних проєктів або тимчасового згортання бізнес-активності до моменту стабілізації політичної та безпекової ситуації [2].

Водночас міжнародні договори, зокрема Угода про асоціацію з ЄС, сприяють підвищенню інвестиційної привабливості України, забезпечуючи доступ до європейських ринків та формуючи стабільне правове середовище для інвесторів. Зона вільної торгівлі з ЄС та підтримка міжнародних фінансових інституцій, таких як МВФ та Світовий банк, підвищують довіру інвесторів до України, демонструючи міжнародну підтримку та сприяючи стабілізації економіки.

Отже, попри те що геополітичні конфлікти та міжнародна напруженість

істотно ускладнюють інвестиційний процес і формують додаткові ризики для капіталовкладень, водночас вони здатні породжувати нові вектори економічних можливостей. Участь України в міжнародних договорах, а також застосування санкційних механізмів проти агресорів можуть виступати каталізаторами для перерозподілу фінансових потоків і сприяти залученню інвестицій. Такі перспективи стають реалістичними за умови системного прогресу у впровадженні внутрішніх реформ, підвищення прозорості державного управління та поступової інтеграції національної економіки у глобальні ринки.

Покращення інвестиційного клімату є першочерговим завданням для економічного розвитку України, особливо в умовах геополітичних викликів. Це вимагає здійснення комплексних реформ, спрямованих на підвищення прозорості, захист прав інвесторів, активну співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями, а також стимулювання внутрішніх інвестицій та підтримку малого і середнього бізнесу.

Реформування інституційної та правової системи, орієнтоване на зміцнення прозорості й гарантування захисту інвесторських прав, має стати засадничим підґрунтям формування конкурентоспроможного інвестиційного середовища. Йдеться про комплексне оновлення нормативно-правової бази з акцентом на забезпечення стабільності права власності та усунення надмірних адміністративних бар'єрів, зокрема у сферах реєстрації підприємницької діяльності, видачі дозвільних документів та ліцензування.

Особливого значення набуває інституційне посилення антикорупційної політики, оскільки корупційні практики залишаються однією з ключових загроз для інвестиційної привабливості держави. Запровадження прозорих механізмів державних закупівель, відкриття широкого доступу до публічної інформації та підвищення рівня юридичної відповідальності за правопорушення є визначальними чинниками для відновлення та зміцнення довіри іноземних і національних інвесторів до економіки України.

Малий та середній бізнес відіграє ряд важливих економічних і соціальних функцій, найважливішими з них є такі: малий та середній бізнес виробляє

значну частку валового внутрішнього продукту і сприяє зайнятості населення; є засобом реалізації нових ідей, ініціативи і особистого матеріального благополуччя. Підприємства малого та середнього бізнесу з їхнім безпосереднім контактом зі споживачем мають можливість оперативно реагувати на потреби ринку і забезпечувати формування конкурентного середовища; розвиток малого та середнього бізнесу підвищує політичну стабільність, формує міцний середній клас суспільства [3].

Для цього важливо забезпечити доступність кредитування для малого і середнього бізнесу, спростити податкове навантаження, зменшити бюрократичні бар'єри та стимулювати інновації. Державна підтримка у вигляді грантів, пільгового фінансування та програм розвитку підприємництва може значно посилити роль малого і середнього бізнесу в економіці, що сприятиме зростанню зайнятості, підвищенню доходів населення та стабільності економічної системи.

Економічна безпека України вимагає впровадження комплексних стратегічних заходів, спрямованих на зменшення залежності від зовнішніх факторів, посилення внутрішньої економічної бази через розвиток технологій та інновацій, а також диверсифікацію торговельних зв'язків. Ці заходи є критично важливими для забезпечення стійкого економічного зростання та підвищення здатності України протистояти зовнішнім викликам.

До пріоритетних напрямів державної стратегії, спрямованих на мінімізацію впливу зовнішніх чинників на економічний розвиток, належать розбудова внутрішнього ринку, активізація національного виробництва та посилення енергетичної автономії. Зменшення критичної залежності від імпорту товарів і ресурсів стратегічного значення розглядається як необхідна умова підвищення економічної стійкості України в умовах глобальних викликів і геополітичних ризиків.

У цьому контексті ключове значення має диверсифікація каналів енергопостачання, розширення використання відновлюваних джерел енергії та поступове зменшення залежності від імпорту природного газу та нафти, що дозволить зміцнити як економічну безпеку держави, так і її міжнародну

конкурентоспроможність [4].

Одним із визначальних векторів зміцнення національної економіки виступає стимулювання технологічного розвитку та інноваційної діяльності. Залучення інвестицій у сферу наукових досліджень, формування сприятливих умов для розвитку стартап-екосистеми та інтеграція інновацій у виробничі процеси здатні суттєво підвищити міжнародну конкурентоспроможність України.

Значний науково-технічний потенціал держави створює передумови для розробки та комерціалізації високотехнологічних продуктів і послуг із високою доданою вартістю. Особливе значення мають перспективи розширення ІТ-галузі, біотехнологій, аграрних інновацій та інших секторів, орієнтованих на інноваційність, які можуть стати підґрунтям модернізації економіки, забезпечення сталого зростання та створення нових висококваліфікованих робочих місць [5].

Диверсифікація економіки та розширення торговельних зв'язків є необхідними для зниження ризиків, пов'язаних із залежністю від обмеженої кількості ринків або товарів. Україні слід активно розвивати торговельні відносини з країнами Європейського Союзу, Азії, Близького Сходу, Африки та Латинської Америки. Це дозволить зменшити залежність від російського ринку, знайти нові можливості для зростання та забезпечити стійке економічне зростання. Важливим кроком у цьому напрямку є укладання нових торговельних угод і активна участь у міжнародних економічних форумах і виставках для просування українських товарів та послуг.

Необхідність продовження реформ для покращення інвестиційного клімату та економічного розвитку є не менш важливою. Реформи, спрямовані на підвищення прозорості, захист прав власності, зменшення бюрократичних бар'єрів та боротьбу з корупцією, є основою для створення сприятливого інвестиційного середовища.

Ці заходи не лише сприяють залученню іноземних інвестицій, але й стимулюють розвиток внутрішнього бізнесу та економічне зростання.

Продовження реформ, розпочатих у співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, є критично важливим для досягнення макроекономічної стабільності, підвищення конкурентоспроможності української економіки та створення нових робочих місць.

Для іноземних інвесторів корупція є однією з головних причин ризику інвестувати в Україну. Через корупцію їм важко передбачити розвиток свого бізнесу, бо не вміють тут “грати за правилами”. Реально, щоб подолати корупцію, має відбутися реформа судової системи, адже вона зараз надмірно політизована. Тобто покарання відбувається лише щодо обраних політичних опонентів. За таких умов навіть антикорупційні заходи можуть стати інструментом політичної боротьби [6].

В Україні падає довіра до всіх інституцій центральної влади. Однак, позитивний баланс довіри-недовіри зберігають Збройні Сили України, Президент та волонтери. Проблема збільшення недовіри до уряду та парламенту пов'язана з неефективним розподілом фінансування державного та місцевих бюджетів, уникнення посадовцями відповідальності за розподіл коштів (на перекладання бруківки, побудову тенісних кортів під час війни, фінансування телешоу, закупівлю барабанів для сховищ тощо), відсутності розуміння пріоритетності розподілу фінансування, зокрема на воєнні цілі, прийняття “непопулярних” законів, які посилюють заходи мобілізації та відповідальності військових під час військової/воєнної служби, збільшують податковий тиск на бізнес, підвищують тарифи на послуги для населення та ін. [7].

Таким чином, інтеграція інституційних механізмів захисту економічних процесів, стабільності та дієздатності політичної системи, а також раціональної участі у міжнародних договорах і санкційних режимах формує цілісну основу економічної безпеки України. Визначальна роль держави полягає у створенні передбачуваного регуляторного поля, впровадженні прозорих практик управління та мінімізації ризиків, що походять як з внутрішнього середовища, так і ззовні. Саме від ефективності політичної системи залежить здатність державних інститутів своєчасно реагувати на виклики, підтримувати суспільний

консенсус та формувати сприятливий інвестиційний клімат.

Паралельно активна співпраця з міжнародними партнерами й організаціями через укладення взаємовигідних угод, застосування чи імплементацію санкційних механізмів, а також розвиток інституцій для захисту й підтримки іноземних інвестицій відкривають додаткові геополітичні можливості та знижують уразливість економіки до глобальних кризових явищ. Комплексний і збалансований розвиток зазначених складових у сукупності забезпечує підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародній арені й водночас посилює її економічну стійкість і безпековий потенціал.

Висновки.

Інвестиційне середовище України формується під впливом поєднання зовнішніх і внутрішніх факторів, серед яких визначальними є воєнні виклики, політична нестабільність та інституційні дисфункції. Водночас комплекс реформ, спрямованих на підвищення прозорості, дерегуляцію бізнес-процесів і посилення боротьби з корупцією, створює підґрунтя для поступового покращення інвестиційного клімату. Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні договори, співпраця з фінансовими інституціями та санкційна політика, які сприяють диверсифікації фінансових потоків і зростанню довіри інвесторів.

Разом з тим стратегічними напрямками розвитку виступають розбудова внутрішнього ринку, стимулювання малого і середнього бізнесу, розвиток інноваційних секторів і забезпечення енергетичної незалежності. Реалізація цих заходів у поєднанні з активною міжнародною співпрацею дає змогу підвищити конкурентоспроможність України та посилити її економічну безпеку, забезпечивши здатність держави протистояти глобальним кризам і підтримувати стійке економічне зростання.

Література:

1. Гуменюк Р. В. Зміст та чинники системи залучення іноземних інвесторів в Україну. Київський економічний науковий журнал. 2023. № 3. С. 44–49.

URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765x/2023-3-7>

2. Hedegaard M., Hrytsenko L., Derkach L. Foreign direct investment in Ukraine: a pathway to sustainability. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2025. T. 1, № 60. С. 337–356.

URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.60.2025.4638>

3. Барбакова Л.В. Фінансові інструменти і проблеми залучення фінансових засобів в малий і середній бізнес. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. №4. С. 102–110

4. Лісовий А. Енергетична безпека України: другий рік війни. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 1. С. 124–129.

URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-17>

5. Hrymak O. J., Stybel R. V., Ostafiichuk A. H. Innovative potential of agribusiness development in Ukraine in the conditions of war and post-war recovery. *Scientific messenger of LNU of veterinary medicine and biotechnologies*. 2024. T. 26, № 104. С. 3–7. URL: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e10401>

6. Кирильчук О., Мельник Т. Економіка України у період воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-120>

7. Кирильчук О., Мельник Т. Економіка України у період воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-120>

Abstract. The article examines the current state of Ukraine's investment environment under conditions of warfare and geopolitical instability. The author analyzes the impact of external and internal factors, including the war with Russia, corruption risks, legal instability, and bureaucratic barriers, on the country's investment attractiveness. Particular attention is paid to the role of sanctions policy and international agreements in shaping Ukraine's economic opportunities.

A wide range of sectors with significant investment potential is presented, including the defense industry, energy, logistics, the agro-industrial sector, pharmaceuticals, and innovative technologies. The article emphasizes the importance of reforms to strengthen investor confidence, particularly in the areas of anti-corruption policy, business deregulation, the development of small and medium-sized enterprises, the stimulation of technological growth, and the diversification of economic relations.

It is emphasized that the combination of effective institutional reforms, the resilience of the

political system, and active international cooperation constitutes an integrated factor of Ukraine's economic security. The harmonious development of these aspects is a necessary condition for enhancing the state's competitiveness and its ability to withstand global challenges.

Key words: *economic security, institutional reforms, anti-corruption policy, sanctions policy, political stability, small and medium-sized enterprises, innovation, energy independence, economic diversification, political struggle.*

Науковий керівник: д.п.н., проф. Захаренко К. В.

Стаття відправлена: 06.09.2025 р.

© Пустовар В.В.